

Маріупольський
державний
університет

**ІННОВАЦІЇ
В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ:
ТЕОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ ЗАГРОВАДЖЕННЯ У
ПРАКТИКУ**

**Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції**

Київ - 2024

Інновації в дошкільній освіті: теорія, перспективи, шляхи запровадження у практику: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 28 березня 2024 року / за заг. ред. Ю.О.Демидова. Маріуполь: МДУ, 2024. 207 с.

Редакційна колегія:

Голова

– Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Заступник голови

– Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;

Члени оргкомітету:

– Юлія ДЕМИДОВА, завідувач кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Катерина КРУТІЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Ольга ФУНТИКОВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти;

– Світлана МАКАРЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Оксана ПОПОВСЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти;

– Вікторія ЯЙЛЕНКО, старший викладач кафедри дошкільної освіти;

– Ірина ДЕСНОВА, в. о. завідувача кафедри практичної психології, кандидат педагогічних наук, доцент;

– Оксана ГОЛЮК, завідувач кафедри педагогіки та освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 10 від 28 березня 2024 року)

Статті публікуються в авторській редакції

© Колектив авторів, 2024

© Кафедра дошкільної освіти МДУ, 2024

7. Столярчук О.А., Жорова С.С., Психологічне благополуччя внутрішньо переміщених підлітків // Габітус. 2023. Випуск № 52. С. 94- 97. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208>
8. Betancourt T.S., Frounfelker R., Mishra T., et al. Addressing health disparities in the mental health of refugee children and adolescents through community-based participatory research: a study in 2 communities. *Am J Public Health* 2015.105 Suppl 3(Suppl 3). P.p. 475–82.
9. Gateley D.E. A policy of vulnerability or agency? Refugee young people’s opportunities in accessing further and higher education in the UK. *Compare: J Comparative Int Educ.* 2015. 45(1). P.p. 26–46.
10. Kyriaki D., Helen A. Lives ‘on hold’ in Europe: an explorative review of literature on youth aspirations and futures in situations of migration and mobility. *European Journal of Futures Research.* 2014.
11. Marley C., Mauki B. Resilience and protective factors among refugee children post-migration to high-income countries: a systematic review. *Eur J Public Health.* 2019. 29(4). P.p. 706–713.
12. Measham T., Guzder J., Rousseau C., et al. Refugee children and their families: supporting psychological well-being and positive adaptation following migration. *Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care.* 2014.44 P.p. 208–15.
13. Murray J.S. War and conflict: addressing the psychosocial needs of child refugees. *Early Child Teach Educ* 2019. № 40. P.p. 3–18.
14. Sirin S.R., Rigters-Sirin L. The educational and mental health needs of syrian refugee children. Washington, DC: Migration Policy Institute, 2015.
15. Nosè M., Ballette F., Bighelli I., et al. Psychosocial interventions for post-traumatic stress disorder in refugees and asylum seekers resettled in high-income countries: systematic review and meta-analysis. *PLoS One.* Barker EK. Interventions to enhance psychological resilience. 2017.
16. Thabet A., Ghandi S. In forcibly displaced children: a systematic review/ *BMJ Global Health* 2023.

Лукаш А.О.,

здобувачка 2 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма «Дошкільна освіта»

Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Макаренко С.І.,

к. пед. наук, доцентка,

доцентка кафедри дошкільної освіти,

Маріупольський державний університет, м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Емоційна сфера дітей старшого дошкільного віку вважається однією з провідних складових їхньої особистості. Емоції відіграють важливу роль у формуванні психологічного благополуччя та адаптації до навколишнього середовища. Відповідно, вивчення психологічних особливостей емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку є важливою та актуальною проблемою сучасної дошкільної психології та педагогіки.

Дослідження емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку відзначаються багатогранністю та різноманітністю підходів. На сьогоднішній день існує значна кількість наукових досліджень емоційної сфери дітей цього вікового періоду. Українські науковці М. Грот, І. Карабаєва, М. Ланге, Т. Піроженко, І. Сікорський, Л. Терещенко та інші також активно досліджують психологічні особливості розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку. Зокрема, Т. Шевченко вивчає вплив родинного середовища та дошкільної освіти на формування емоційної стабільності у дітей старшого дошкільного віку, Н. Панченко - взаємозв'язок між емоційним розвитком та когнітивними процесами у дітей старшого дошкільного віку. Л. Кравченко досліджує ефективні методи взаємодії з дітьми для підтримки їхнього емоційного розвитку та психологічного благополуччя, дослідження О. Іванової орієнтовані на вивчення взаємозв'язку між соціальним середовищем дитинства та емоційним розвитком дітей старшого дошкільного віку. Зазначені українські вчені роблять важливий внесок у розуміння психологічних особливостей розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку, а їхні дослідження допомагають вдосконалювати психологічну та педагогічну практику в Україні.

Емоційний розвиток дітей старшого дошкільного віку є складним і цікавим процесом, який впливає на їхню поведінку, соціальні взаємини та навчання. У цьому віці діти переживають значні зміни в емоційній сфері, що впливає на їхні відносини з оточуючими та самостійність у рішеннях. У цій статті ми дослідимо основні аспекти розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку та визначимо їхнє значення для загального розвитку.

Т. Піроженко визначає такі основні етапи емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку [5, с. 95]:

- Формування базових емоцій. Діти активно вивчають основні емоції, такі як радість, смуток, страх і гнів. Вони вчаться відрізняти ці емоції і навчаються ефективно виражати їх.

Для більшості дітей віком 5-6 років розуміння емоцій іншої людини стає можливим через її мовлення. У дітей з неблагополучних сімей спостерігається затримка у розвитку цього вміння, оскільки в них сформовані стійкі негативні емоційні переживання, такі як тривога або почуття меншовартості. Це може призвести до обмеження контактів у спілкуванні та недостатнього досвіду у сприйнятті емоцій інших, а також до недостатньо розвиненої емпатії.

- Розвиток емпатії. Діти старшого дошкільного віку починають проявляти більшу емпатію та співчуття до інших. Вони навчаються розуміти почуття інших людей та виявляти підтримку у складних ситуаціях.

Одним із найсильніших та найважливіших джерел емоційних переживань для дитини-дошкільника є її взаємини з іншими людьми. Коли дорослі виявляють увагу до дитини та поважають її як індивідуума, це створює для неї емоційне благополуччя, відчуття впевненості та захищеності, що сприяє нормальному розвитку її особистості. Це також сприяє формуванню позитивних якостей та доброзичливого ставлення до інших людей. Відповідно до того, як

дорослі ставляться до дитини, вона відчуває відповідні емоції, такі як радість, гордість, співчуття, страх, образа, гнів, заздрість тощо [1, с. 83].

Між дітьми у віці 6-7 років з'являються дружні стосунки, хоча ще не існує чіткого розуміння поняття дружби, а ідеї про довірливі відносини і взаємність залишаються досить складними для дітей цього віку.

Формування самооцінки. У цьому віці діти розвивають свою самооцінку і починають розуміти свої сильні та слабкі сторони. Вони можуть почувати себе обдарованими або невпевненими, що впливає на їхнє ставлення до себе і до інших [3, с. 342].

У старшому дошкільному віці в дитини розвивається позитивне емоційне ставлення до себе, що є важливою складовою самосвідомості кожної особистості. Це ставлення орієнтує дитину на дотримання позитивного етичного стандарту. Коли для дошкільника важливо відповідати цьому стандарту, він починає відчувати відповідальність як особистісну рису. У віці 6-7 років дитина може самостійно обирати правильні способи поведінки у взаємодії з добре відомими однолітками, відстоювати свою думку та не піддаватися впливу однолітків.

Протягом дошкільного віку дитина оволодіває емоціями та почуттями, які допомагають їй установлювати продуктивні взаємини з однолітками та дорослими. Вона також вчиться відповідальному ставленню до результатів своїх дій та вчинків, здатна розуміти моральний сенс відповідальності [4, с. 118].

Формування стресостійкості. Діти старшого дошкільного віку навчаються керувати своїми емоціями у стресових ситуаціях. Вони розвивають навички адаптації та пошуку рішень для подолання труднощів.

Унаслідок розвитку емоційні механізми стають більш абстрактними, свідомими та піддаються контролю. Дитина здатна приглушати небажані емоції та реагувати відповідно до вимог дорослих та загальноприйнятих норм поведінки. Одним із основних напрямків розвитку емоційної сфери у старших дошкільників є здатність керувати своїми переживаннями, виявляючи волю до вибору власної поведінки [2, с. 185].

Для дитини важливий позитивний контроль та оцінка з боку дорослого. Правильна поведінка у присутності дорослого є першим кроком у моральному розвитку дитини. Хоча потреба дотримуватися правил набуває особистісного значення, почуття відповідальності найбільш повно проявляється у присутності дорослого.

Емоції та почуття дошкільника пов'язані з його внутрішнім світом та різними соціальними ситуаціями. Зміни в режимі, способі життя та інші фактори можуть викликати стрес, афективні реакції, тривогу та страхи. Це може призвести до негативного емоційного стану дитини.

Розвиток емоцій та почуттів у дошкільників також піддається впливу психічних станів та криз особистості. Якщо нові потреби, що виникають наприкінці кожного етапу, не задовольняються або пригнічуються, це може

призвести до виникнення у дитини стану фрустрації. Це може виявлятися у вигляді агресії (активний стан – гнів, лють) або депресії (пасивний стан).

Отже, розвиток емоційної сфери у дітей старшого дошкільного віку є одним із провідних етапів у формуванні особистості дитини. Розуміння основних аспектів цього процесу дозволяє батькам і педагогам ефективно взаємодіяти з дітьми, стимулювати їхній позитивний розвиток та готувати їх до подальшого успішного навчання та життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку : Навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 136 с
2. Благовісна І. В. Формування особистості дитини в умовах дошкільного навчального закладу. Дошкільна освіта. 2017. №2. 83-88
3. Міцковська Н. М. Психологія дитини: Навч. посібник для студентів педагогічних вузів. Київ: Центр учб. літератури, 2019. 352 с.
4. Костюк Г. М. Психологія дитини: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2018. 416 с.
5. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ.: Академвидав, 2011. 376 с.

Рахмедов Д.К.,

здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітня програма «Практична психологія»,
Маріупольський державний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Деснова І.С.,

к. пед. наук, доцентка,
в.о. завідувача кафедри практичної психології,
Маріупольський державний університет, м. Київ

ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ У ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ТА МЕТОДИ ДОПОМОГИ

Професійна діяльність вихователів закладів дошкільної освіти потребує вирішення професійних задач та готовність працювати з дітьми різних вікових категорій в сучасних, надскладних умовах воєнного стану.

Високий рівень стресу та психоемоційного напруження сприяють швидкому розвитку у педагогів закладу дошкільної освіти, станів тривоги, тривожних розладів, наносять шкоду їх психічному здоров'ю, перешкоджають набуттю професійних компетентностей в процесі професійного навчання тощо. Адже, відповідальність вихователя не лише за власне життя, а й за життя та здоров'я дітей упродовж дня, є вкрай високою.

Проте, не зважаючи на увагу науковців до даної теми, проблема виникнення та розвитку у вихователів професійного вигорання продовжує досліджуватися у наукових колах.